

נייר עמדה בנושא

התנגדות תושבים למגורי אנשים עם מוגבלות בשכונותם או להוסטל לנערים חסרי בית על תופעת ה"נימבי" ("not in my back yard")

הרקע והדילמה

בעת האחרונה התפרסמה הידיעה בדבר סירוב ראש עיר להקמת הוסטל לנערים חסרי בית בעירו. חברת הכנסת מירב בן ארי, יושבת ראש ועדת המשנה לטיפול בצעירים וצעירות חסרי בית, פרסמה מחאה נגד ראש העיר והצהירה שתיאבק בכל כוחה למען הקמת הוסטל.

התנגדות תושבים להקמת מוסד ציבורי מטריד סמוך לביתם, כשכל הציבור מסכים שקיומו של המוסד חשוב, מכונה בשם "נימבי" (ראשי תיבות של Not In My Back Yard). בדרך כלל, התנגדות התושבים מנומקת בטענה שאין זה מן הצדק שהוסטל הציבורי ייפול דווקא עליהם.

מצד שני, יש מי שטוענים כי בהרבה מן המקרים, פרנסי המקום מבקשים למקם מוסדות מסוג זה דווקא בשכונות שאוכלוסייתן חלשה מבחינה חברתית או כלכלית, בעיקר עקב יכולתם המוגבלת להתנגד לדבר, והתוצאה היא העמקת הפערים החברתיים ואיכות החיים בין השכונות.

מטרת נייר עמדה זה, להציג את נקודת המבט היהודית בסוגיה זו.

המבט היהודי

- 1. אי קיומה של עילה בנזק שאינו ממשני:** נקודת המבט היהודית מבוססת על מורשתו של אברהם אבינו עליו השלום, שהיה ידוע כאיש חסד ומכניס אורחים (בראשית יח, א-א), בניגוד לאנשי סדום, שסלדו מכל מי שהוא שונה מהם בלא סיבה מוצדקת, ועשו לו רע, אף על פי שלא הזיק להם (בראשית יט, א-יא). בעקבות זאת, נקבע בהלכה היהודית הכלל "כופין על מידת סדום" (בבא בתרא יב ע"ב; שולחן ערוך, חושן משפט, סימן קנד, סעיף ג). כלומר, מאלצים את האדם שלא לנהוג כמנהג אנשי סדום. המשמעות המעשית של כלל זה היא: האדם אינו יכול למנוע ממי ששונה ממנו לגור בשכונתו, כל זמן שהלה אינו גורם לו נזק ממשני, כגון רעש או לכלוך או פגיעה בפרטיות וכדומה. לעניין זה, גם ירידה בערך הנכס אינה בגדר נזק מבחינת ההלכה (שו"ת הרא"ש, כלל ה, סימן ג; שולחן ערוך, חושן משפט, סימן קעא, סעיף א).
- 2. פגם אסתטי:** רבים נוטים להעדיף לגור בשכונות לאנשים הדומים להם ולסלוד ממי ששונה מהם. מנקודת המבט היהודית, נטייה זו היא בגדר פגם מוסרי שהאדם צריך להתרחק ממנו. בתלמוד מסופר על חכם שפגע ברגשותיו של הזולת, כשאמר לו שמראהו לא היה נאה, והלה השיב לו שאם מראהו אינו מוצא חן בעיניו, שיתלונן לבורא עולם על שעשאו מכוער (תענית כ ע"ב). ואמרו חכמינו ז"ל בפרקי אבות: "אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו" (משנה, אבות ד, כ). ובתלמוד אף קבעו שפעמים הרבה היופי הפנימי שוכן דווקא במי שחיצוניותו אינה זוהרת (תענית ז ע"א).
- 3. ועדה מקצועית לבחינת חלופות בהתאם לצורכי בעלי מוגבלות:** לאור האמור לעיל, אסור לבחון את שאלת מיקומם של מוסדות לאנשים בעלי מוגבלות או לנערים חסרי בית על פי רצון תושבי השכונות אלא על סמך

שיקולים מקצועיים בהתאם לטובת המוסדות ומי שמשוכנים בהם, כלומר העיר או השכונה העשויים לספק באופן המרבי את צורכיהם של בעלי המוגבלות. ההלכה היהדות קובעת כי גביית הצדקה נעשית בהתאם ליכולת הנותן לתת (שולחן ערוך, יורה דעה, סימן רמח, סעיף א). באופן דומה, גם בעניין זה, אבן הבוחן למיקום המוסדות צריכה להיות יכולת המקום לשרת את המוסדות על הצד הטוב ביותר.

4. **הכרעה בין החלופות שיוצעו על ידי ועדה מקצועית:** אם נמצא שמבחינה מקצועית יש מספר מקומות המתאימים במידה שווה לשיכון בעלי מוגבלות, יש לקבוע את המקום בצורה רנדומאלית, על פי הדרך הנקוטה בהלכה היהודית במקרים שאי אפשר להכריע בהם באופן ענייני לכאן או לכאן.¹

לדעת רבני "צהר", יש לשכן את בעלי המוגבלות או הנערים חסרי הבית במקומות העשויים לספק את צרכיהם על הצד הטוב ביותר על פי בחינתה של ועדה מקצועית. את המקום יש לבחור באופן רנדומאלי מבין המקומות שיימצאו מתאימים למטרה זו. סירובם של דיירי מקום מסוים לקבל בעלי מוגבלות או נערים חסרי הבית לדור בשכנותם בלא הוכחת נזק ממשי הוא בגדר "מנהג סדום".

¹ במדבר כו, ה - בעניין חלוקת הארץ לשבטים; ויקרא טז, ח ויומא ב ע"ב - בעניין קביעת השעיר שילך לעזאזל; כתובות צד ע"א - בעניין הכרעה בין שני שטרות סותרים שנכתבו באותו יום.